

2. Vzdělanost a ekonomická aktivita seniorů

S rostoucím absolutním počtem osob ve vyšší věkové skupině, se zvyšujícím se věkem odchodu do starobního důchodu a vyšší ochotou pracovat i ve starším věku se bude význam seniorů na trhu práce zvyšovat. Ve starším věku pracují a mají v budoucnu úmysl pracovat především osoby s vyšším vzděláním.

Vzdělanost

Jedním ze základních výstupů sčítání lidu jsou údaje o vzdělanostní struktuře obyvatelstva staršího 15 let. Nejpočetnější skupinu ve vzdělanostní struktuře obyvatel 65 let a starších v Ústeckém kraji tvořily osoby se základním (vč. neukončeného) a se středním vzděláním bez maturity (vč. vyučení) – shodně více než třetinu, následovaly osoby s úplným středním vzděláním (s maturitou) nebo vyšším odborným vzděláním, podíl vysokoškoláků představoval 5,3 %.

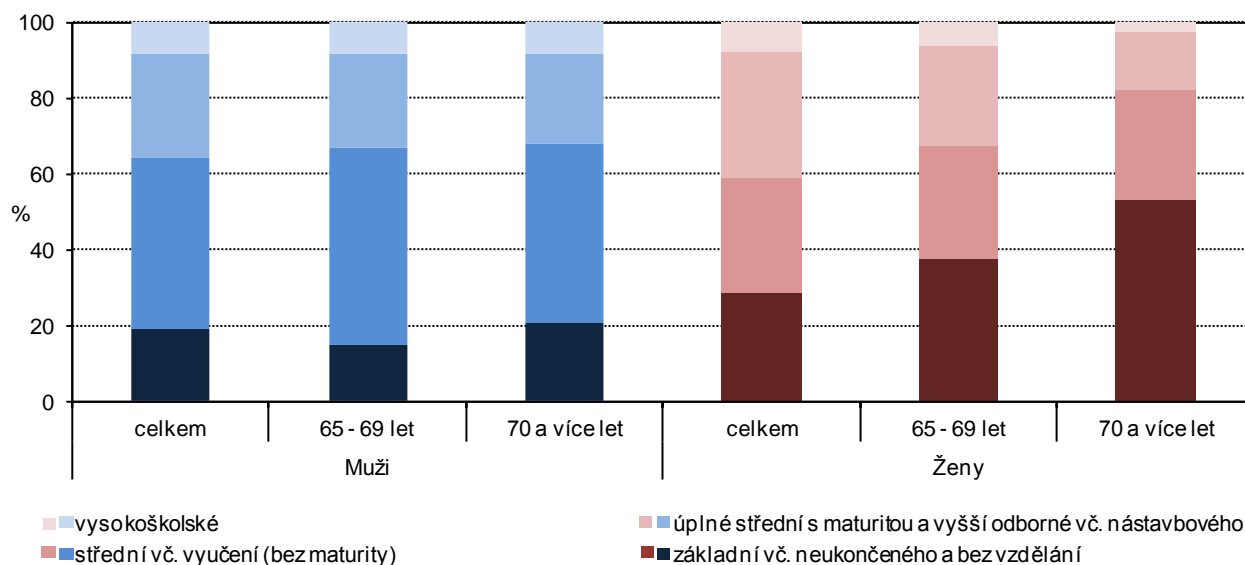
Tab. 2.1 Obyvatelstvo ve věku 65 a více let podle nejvyššího ukončeného vzdělání, pohlaví a věku v Ústeckém kraji

Zdroj: SLDB 2011

	Obyvatelstvo ve věku 65 a více let	v tom (%)		v tom věková skupina (%)			
		muži	ženy	65–69	70–74	75–79	80 a více
Počet obyvatel	117 899	40,2	59,8	35,9	24,7	18,1	21,2
v tom:							
bez vzdělání	1 074	20,5	79,5	27,5	20,9	20,9	30,6
základní vč. neukončeného	40 193	20,5	79,5	27,1	23,4	21,1	28,4
střední vč. vyučení (bez maturity)	42 338	53,4	46,6	38,7	25,4	16,8	19,2
úplné střední s maturitou	19 696	45,4	54,6	43,6	27,1	15,8	13,4
nástavbové a vyšší odborné	4 277	48,2	51,8	44,8	25,2	15,8	14,2
vysokoškolské	6 297	60,6	39,4	46,7	23,6	17,0	12,7
nezjištěno	4 024	38,5	61,5	32,9	22,0	17,9	27,1

Kategorie bez vzdělání (0,9 % osob) zahrnovala především data za osoby nesvéprávné, bezmocné či přestárlé v různých ústavech a léčebnách. U 3,4 % seniorů kraje zůstala úroveň jejich vzdělání nezjištěna, část lze přičíst i záměrnému neuvedení údaje o nejvyšším dosaženém vzdělání.

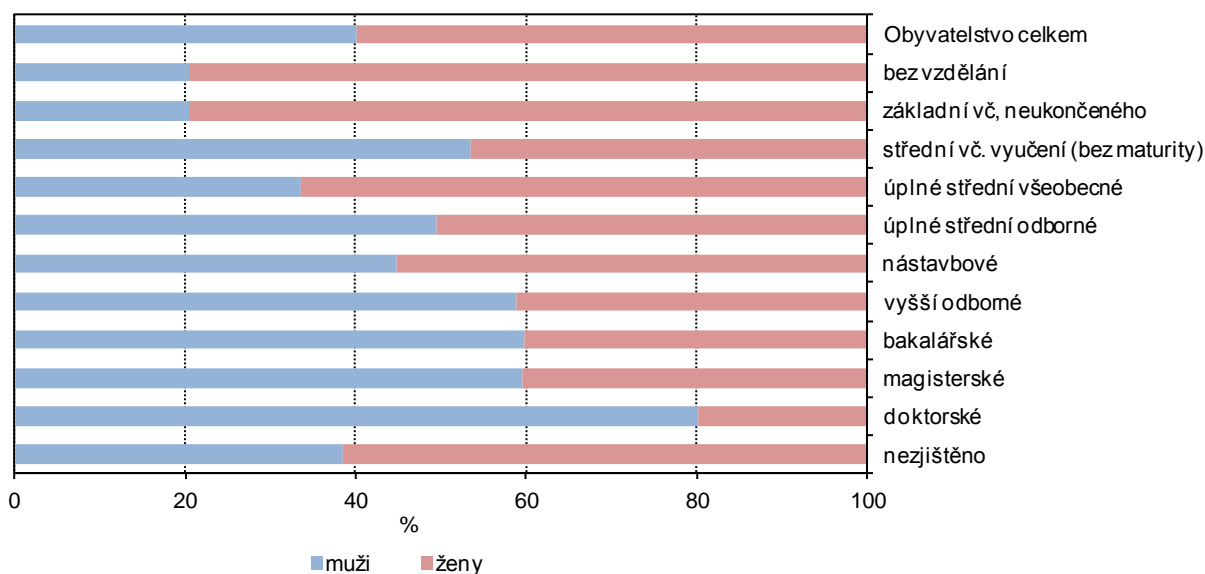
Graf 2.1 Obyvatelstvo Ústeckého kraje ve věku 15 a více let podle pohlaví a nejvyššího ukončeného vzdělání podle SLDB 2011*)

*) Struktura je bez nezjištěného vzdělání.

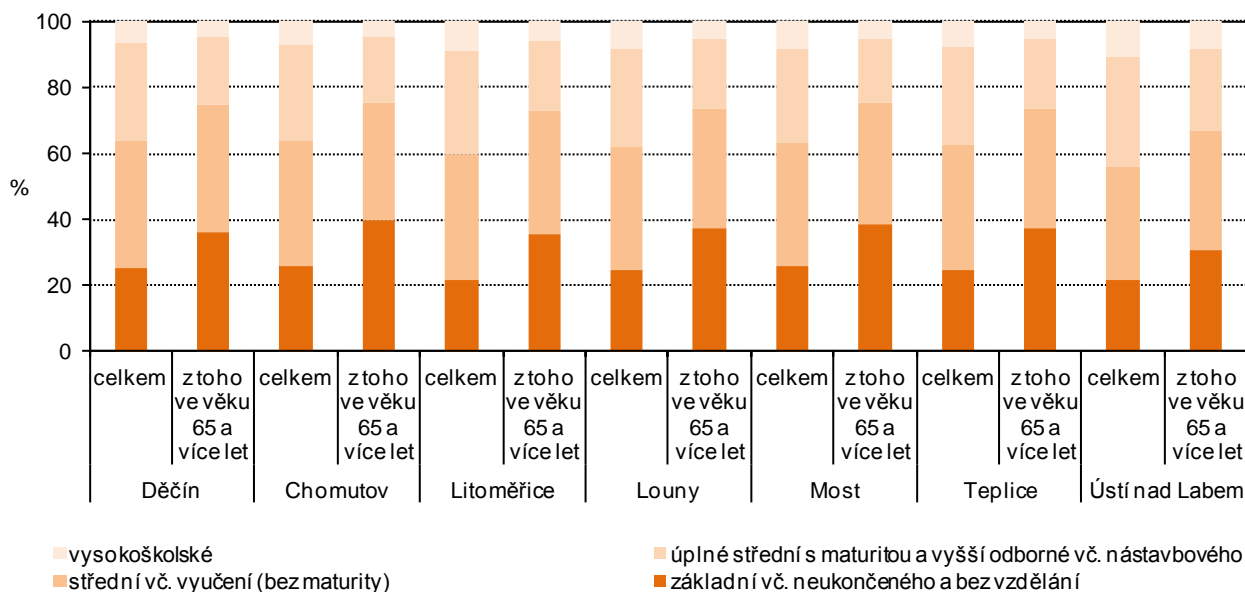
Ve vzdělanosti mužů a žen jsou patrné rozdíly ve vzdělanosti. Muži vykazovali vyšší vzdělanost především u vyšších forem studia a dále u středního vzdělání vč. vyučení bez maturity.

Graf 2.2 Zastoupení mužů a žen ve věku 65 a více let v Ústeckém kraji v jednotlivých stupních nejvyššího ukončeného vzdělání podle SLDB 2011

Ve všech okresech kraje byl u seniorů ve věku 65 a více let vykázán vyšší podíl základního vzdělání vč. neukončeného a bez vzdělání než u celkového počtu obyvatelstva ve věku 15 a více let. Podíl středního vzdělání vč. vyučení (bez maturity) byl vyšší v okresech Děčín, Litoměřice a Ústí nad Labem. Všechny ostatní formy studia zaznamenali u seniorů nižší podíl než u celkového počtu obyvatel kraje.

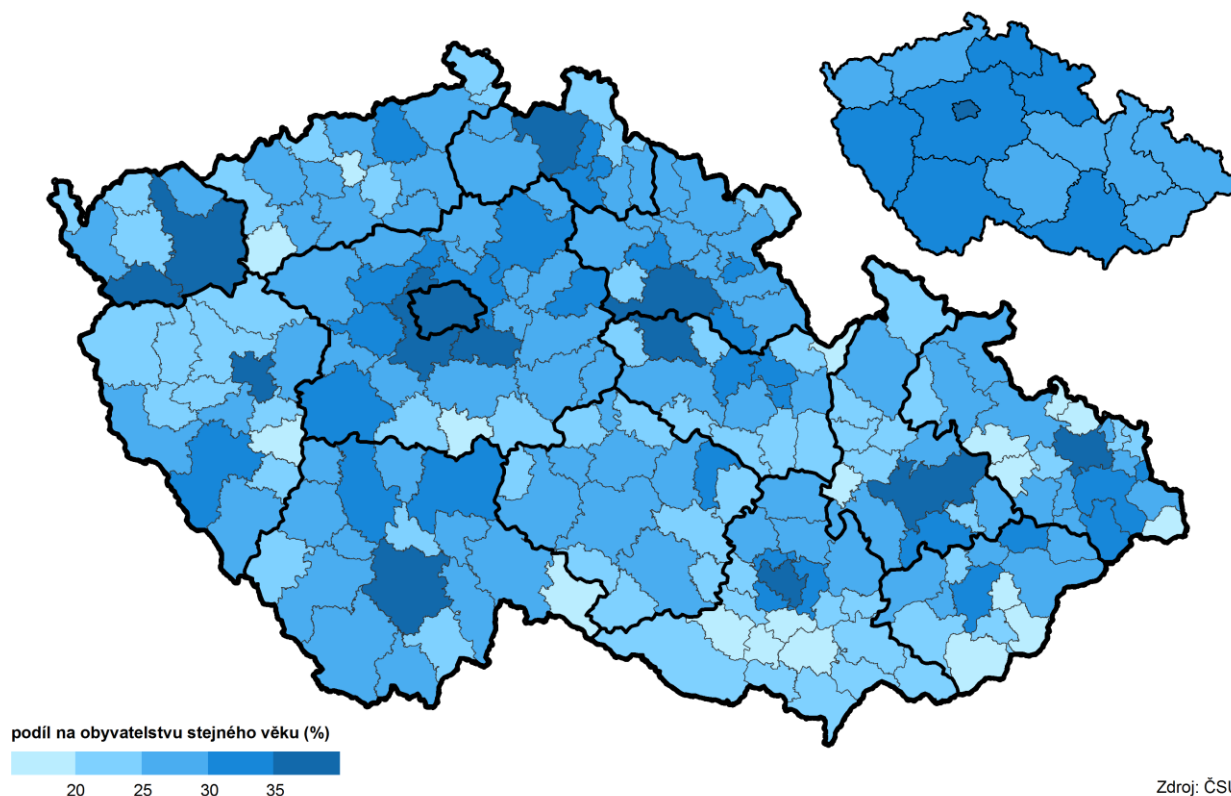
Graf 2.3 Obyvatelstvo v okresech Ústeckého kraje ve věku 15 a více let podle nejvyššího ukončeného vzdělání podle SLDB 2011^{*)}

^{*)} Struktura je bez nezjištěného vzdělání.

Obyvatelstvo se středoškolským s maturitou a vyšším vzděláním ve věku 65 a více let podle SO ORP a krajů podle SLDB 2011 (ze zjištěných hodnot)

V porovnání s celorepublikovými údaji měl Ústecký kraj vyšší podíl osob se základním a středním vzděláním bez maturity a naopak nižší podíl osob s vyšším vzděláním. V mezikrajovém srovnání byl podíl seniorů s úplným středním vzděláním s maturitou (vč. vyššího odborného a nástavbového) s 20,3 % třetí nejnížší po Zlínském kraji a Kraji Vysočina. Podíl vysokoškolsky vzdělaných osob ve věku 65+ (5,3 %) byl nejnížší v celé ČR.

Míra ekonomické aktivity podle pohlaví a věku (VŠPS)

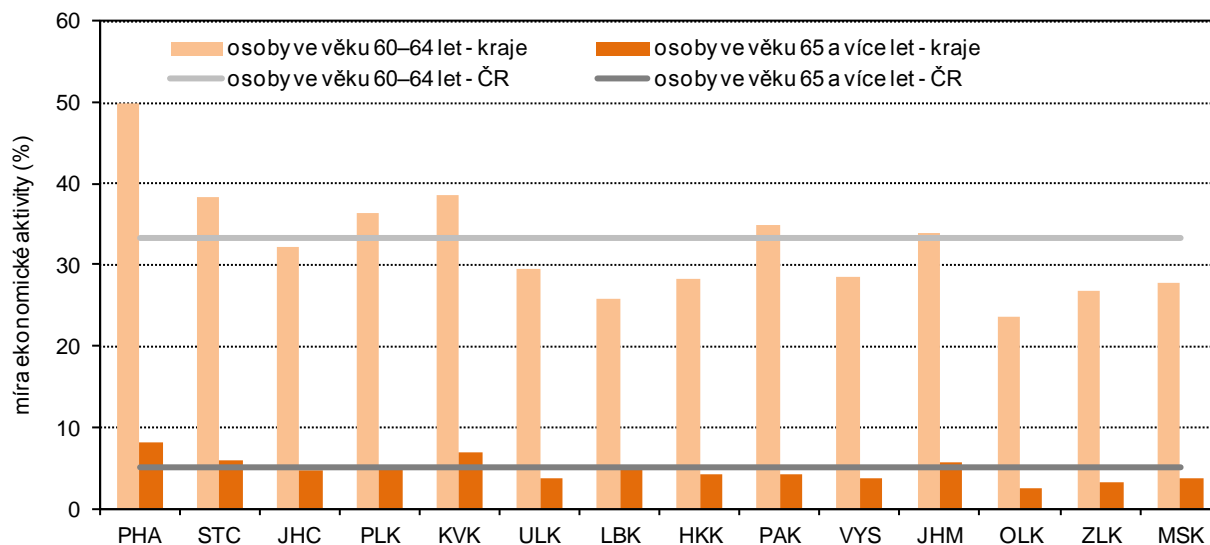
Výběrovým šetřením pracovních sil, které je prováděno u respondentů bydlících v náhodně vybraných bytech, je možno postihnout prakticky všechny skupiny obyvatelstva a posoudit jejich uplatnění na trhu práce z hlediska věku, pohlaví, vzdělání, odvětví, postavení v zaměstnání, mobility pracovní síly, sociálního postavení a řady dalších.

Podíl obyvatel ve věku 60 a více let představoval v Ústeckém kraji 5,7 % z celkového počtu ekonomicky aktivních, tj. z pracovní síly obyvatel. V porovnání s republikovým průměrem je podíl v Ústeckém kraji nižší o 0,6 p.b. V mezikrajovém srovnání obsazuje šestou nejnížší příčku.

Z celkového počtu ekonomicky neaktivních obyvatel ve věku 15 a více let v kraji zaujímají osoby 60letí a starší 59,2 %, tj. o 2,5 p.b. méně než za celou ČR. Mezi kraji se jedná o nejnížší podíl vůbec.

Míra ekonomické aktivity, která vyjadřuje podíl počtu zaměstnaných a nezaměstnaných (pracovní síly) na počtu všech osob starších 15 let, dosáhla v Ústeckém kraji v roce 2014 za obyvatelstvo 15leté a starší 57,6 %, z toho u věkové skupiny 60–64 let to bylo 29,6 % a u osob 65letých a starších 3,7 %. U všech uvedených věkových skupin se jednalo o nižší údaje než byl republikový průměr – o 1,7 p.b. (obyvatelstvo 15+), o 3,8 p.b. (60–64 let), resp. o 1,3 p.b. (65+). Dlouhodobější vývoj míry ekonomické aktivity ukazuje, že zatímco u celkového počtu obyvatel 15letých a starších i u obyvatel 65letých a starších má vývoj sestupnou tendenci (pokles proti roku 2001 o 6,1 p.b., resp. 1,2 p.b.), u věkové skupiny 60–64letých se míra ekonomické aktivity zvýšila o 16,1 p.b. Obdobný vývoj je i u obou pohlaví.

Graf 2.4 Míra ekonomické aktivity v krajích a v ČR podle věku v roce 2014

V mezikrajovém srovnání je míra ekonomické aktivity mužů seniorů v obou věkových skupinách zhruba ve středu pomyslného žebříčku hodnot, obdobně je tomu i u žen ve věkové skupině 60–64 let, u žen 65 let a starších je míra ekonomické aktivity druhá nejnižší po Olomouckém kraji (1,8 %).

Zaměstnaní podle postavení v zaměstnání, odvětví činnosti a hlavních tříd zaměstnání

Úvodem této části je potřeba upozornit na častější výskyt nezjištěných dat především za ekonomicky aktivní podle postavení, podle odvětví a podle hlavních tříd zaměstnání.

Stupeň ekonomické aktivity obyvatelstva závisí na mnoha faktorech, z nichž k nejdůležitějším patří velikost skupiny osob v produktivním věku (15–64 let) a věková skladba této skupiny. Dále záleží také na věkové struktuře žen ve fertilním věku a na úrovni plodnosti, stejně jako na počtu osob připravujících se na budoucí povolání. Dalším doplňujícím faktorem je skupina osob v poproduktivním věku, její věková struktura a intenzita ekonomických aktivit.

Tab. 2.2 Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity, pohlaví a věku v Ústeckém kraji

Zdroj: SLDB 2011

	Celkem	z toho ve věku				Osoby ve věku 65 a více let podle pohlaví	
		60–64	65 a více	v tom		muži	ženy
				65–69	70 a více		
Počet obyvatel	808 961	63 753	117 899	42 331	75 568	47 403	70 496
v tom podle ekonomické aktivity:							
ekonomicky aktivní	377 298	15 189	5 797	3 896	1 901	3 532	2 265
v tom:							
zaměstnaní	325 987	14 245	5 797	3 896	1 901	3 532	2 265
z toho pracující důchodci	16 154	7 001	5 046	3 417	1 629	3 031	2 015
nezaměstnaní	51 311	944	x	x	x	x	x
ekonomicky neaktivní	372 383	45 545	108 601	36 392	72 209	41 519	67 082
nepřipravení důchodci	180 841	45 319	108 407	36 328	72 079	41 458	66 949
ostatní s vlastním zdrojem obživy	12 979	150	106	40	66	34	72
nezjištěno	59 280	3 019	3 501	2 043	1 458	2 352	1 149

K datu sčítání (26. března 2011) bylo v Ústeckém kraji celkem 377 298 ekonomicky aktivních osob, jejich podíl na celkovém počtu obyvatel činil 46,6 %. Z celkového počtu ekonomicky aktivních osob byly 4 % osob ve věku 60–64 let a 1,5 % 65letých a starších. Z celkového počtu ekonomicky aktivních bylo téměř 14 % osob nezaměstnaných, ve věkové skupině 60–64 let činil tento podíl 6,2 %.

Převážná část ekonomicky aktivních připadala na zaměstnané, u obyvatel celkem se jednalo o 86,4 %, ve věkové skupině 60–64 to bylo 93,8 % a ve vyšších věkových skupinách představovali zaměstnaní plných 100 %. Na celkovém počtu zaměstnaných se 5 % podíleli pracující důchodci, z toho ve věkové skupině 60–64letých to bylo 49,1 %, u 65letých a starších osob 87 %.

Tab. 2.3 Zaměstnaní podle postavení v zaměstnání, pohlaví a věku v Ústeckém kraji

Zdroj: SLDB 2011

	Celkem	z toho ve věku				Osoby ve věku 65 a více let podle pohlaví	
		60–64	65 a více	v tom		muži	ženy
				65–69	70 a více		
Zaměstnaní celkem	325 987	14 245	5 797	3 896	1 901	3 532	2 265
v tom (%):							
zaměstnanci	79,2	66,9	45,0	48,0	39,0	42,2	49,4
zaměstnavatelé	3,4	7,1	8,8	9,1	8,1	10,3	6,4
osoby pracující na vlastní účet	10,6	14,3	22,5	22,4	22,8	26,4	16,5
členové produkčních družstev	0,1	0,1	0,3	0,3	0,4	0,4	0,2
pomáhající rodinní příslušníci	0,5	0,7	1,2	1,1	1,6	1,0	1,6
nezjištěno	6,2	10,7	22,1	19,2	28,1	19,7	25,9

Nejpočetnější skupinu zaměstnaných tvořili zaměstnanci, druhou nejpočetnější skupinou byli osoby pracující na vlastní účet, kteří ve věkové skupině osob 65letých a starších představovali více než čtvrtinu z počtu zaměstnaných této skupiny.

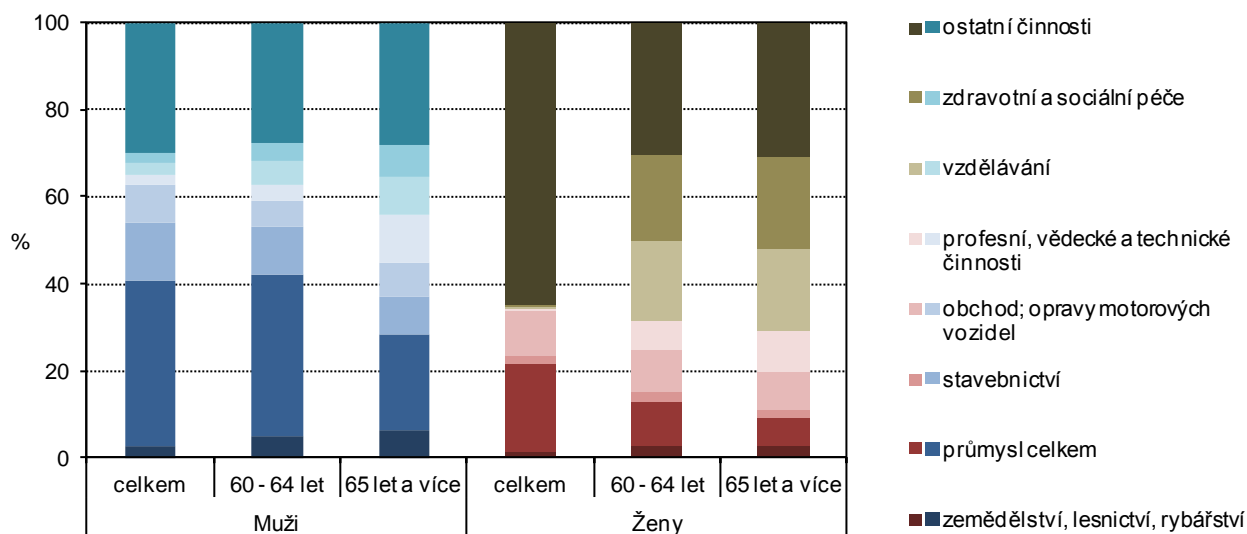
Tab. 2.4 Zaměstnaní podle odvětví ekonomické činnosti, podle pohlaví a věku v Ústeckém kraji

Zdroj: SLDB 2011

	Zaměstnaní			v tom podle pohlaví					
	celkem	60–64	65 a více	muži			ženy		
				celkem	60–64	65 a více	celkem	60–64	65 a více
Počet obyvatel	325 987	14 245	5 797	177 710	9 761	3 532	148 277	4 484	2 265
z toho (%):									
zemědělství, lesnictví, rybníkářství	1,8	3,5	3,4	2,3	4,2	4,5	1,3	2,1	1,6
průmysl celkem	27,0	23,5	11,2	33,0	30,7	15,7	19,9	8,0	4,1
stavebnictví	7,0	6,9	4,5	11,3	9,4	6,5	1,7	1,6	1,2
obchod; opravy motorových vozidel	9,0	5,7	5,5	7,5	4,9	5,5	10,8	7,6	5,5
doprava a skladování	6,6	6,6	2,1	9,1	8,8	2,7	3,7	2,0	1,1
profesní, vědecké a technické činnosti	2,7	3,8	7,2	2,3	3,1	7,8	3,2	5,4	6,3
veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	6,7	4,8	2,5	6,4	4,3	2,3	7,0	5,7	2,7
vzdělávání	6,0	7,7	8,5	2,3	4,6	6,5	10,3	14,5	11,7
zdravotní a sociální péče	6,7	7,1	8,5	2,0	3,2	5,3	12,2	15,6	13,5
jiné činnosti	4,7	5,7	7,5	3,4	5,0	7,3	6,3	7,1	7,7
nezjištěno	13,7	18,5	31,4	13,6	17,0	28,0	13,9	21,7	36,6

Ve struktuře zaměstnaných podle odvětví ekonomické činnosti měl v Ústeckém kraji nejvýznamnější podíl průmysl. Dalším nejsilnějším odvětvím je obchod a opravy spotřebního zboží a stavebnictví. Podíl zaměstnaných v zemědělství, lesnictví a rybníkářství byl ve věkových skupinách 60–64 a 65+ zhruba dvakrát vyšší než u zaměstnaných celkem.

Graf 2.5 Zaměstnaní v Ústeckém kraji podle pohlaví, věku a odvětví ekonomické činnosti podle SLDB 2011

Nejvyšší podíl zaměstnaných celkem i ve věkové skupině 60–64letých byl zaměstnán jako techničtí a odborní pracovníci, u osob 65letých a starších se jednalo v pětině případů o specialisty. Pokud se podíváme na třídy zaměstnání z pohledu jednotlivých pohlaví – u mužů pracovala nejpočetnější skupina u zaměstnaných celkem i ve věkové skupině 60–64letých jako řemeslníci a opraváři, muži ve věku 65 let a více pak byli specialisté. Více než pětina zaměstnaných žen celkem byla zaměstnána jako technická a odborná pracovníce, více než čtvrtina žen 60letých a starších pracovala jako specialistky.

Tab. 2.5 Zaměstnaní podle hlavních tříd zaměstnání, pohlaví a věku v Ústeckém kraji

Zdroj: SLDB 2011

	Zaměstnaní			v tom podle pohlaví					
	celkem	60–64	65 a více	muži			ženy		
				celkem	60–64	65 a více	celkem	60–64	65 a více
Počet obyvatel	325 987	14 245	5 797	177 710	9 761	3 532	148 277	4 484	2 265
v tom (%):									
zákonodárci a řídicí pracovníci	5,4	6,7	4,3	6,3	7,7	5,8	4,2	4,4	1,9
specialisté	13,4	14,7	20,5	8,5	9,8	17,5	19,2	25,3	25,2
techničtí a odborní pracovníci	18,1	16,6	14,2	14,9	15,3	14,6	22,0	19,4	13,5
úředníci	5,1	2,8	2,4	2,8	1,9	1,8	7,8	4,6	3,2
pracovníci ve službách a prodeji	14,2	10,1	11,4	10,4	8,8	11,2	18,8	12,9	11,8
kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví, rybářství	1,1	1,3	1,6	1,1	1,6	2,1	1,1	0,8	0,8
řemeslníci a opraváři	14,6	14,6	5,8	23,5	20,3	9,0	3,9	2,3	1,0
obsluha strojů a zařízení, montéři	14,2	12,9	3,7	19,5	17,9	5,6	7,9	2,0	0,8
pomocníci a nekvalifikovaní prac.	4,0	4,3	5,5	2,5	2,5	2,6	5,7	8,4	10,1
zaměstnanci v ozbrojených silách	0,3	0,1	0,0	0,5	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0
nezjištěno	9,7	15,9	30,6	10,0	14,1	29,8	9,3	19,8	31,8

Hodnotíme-li strukturu zaměstnaného obyvatelstva Ústeckého kraje podle dosaženého vzdělání, zhruba dvě pětiny ze zaměstnaných celkem i ve věkové skupině osob 60–64letých uvedly při sčítání 2011 jako nejvyšší dosažené vzdělání středoškolské vzdělání bez maturity. U osob starších byl tento podíl nižší. Druhá nejpočetnější skupina měla úplné střední vzdělání s maturitou. Třetí nejvyšší podíl zaměstnaných měl vysokoškolské vzdělání.

Složení zaměstnaných podle stupně dosaženého vzdělání je odlišné podle pohlaví. Pro muže byl zjištěn nejvyšší podíl středoškoláků bez maturity včetně vyučených, v odstupu následuje úplné střední vzdělání s maturitou. U žen byly oba zmíněné druhy vzdělání zastoupeny vyrovnaněji. Vyššího odborného vzdělání dosáhlo větší procento žen, více než dvojnásobně proti mužům. Vyšší podíl vysokoškolaček než vysokoškoláků můžeme nalézt u zaměstnaných celkem a věkové skupině 60–64letých, u osob 65 a starších se jedná převážně o muže vysokoškoláky.

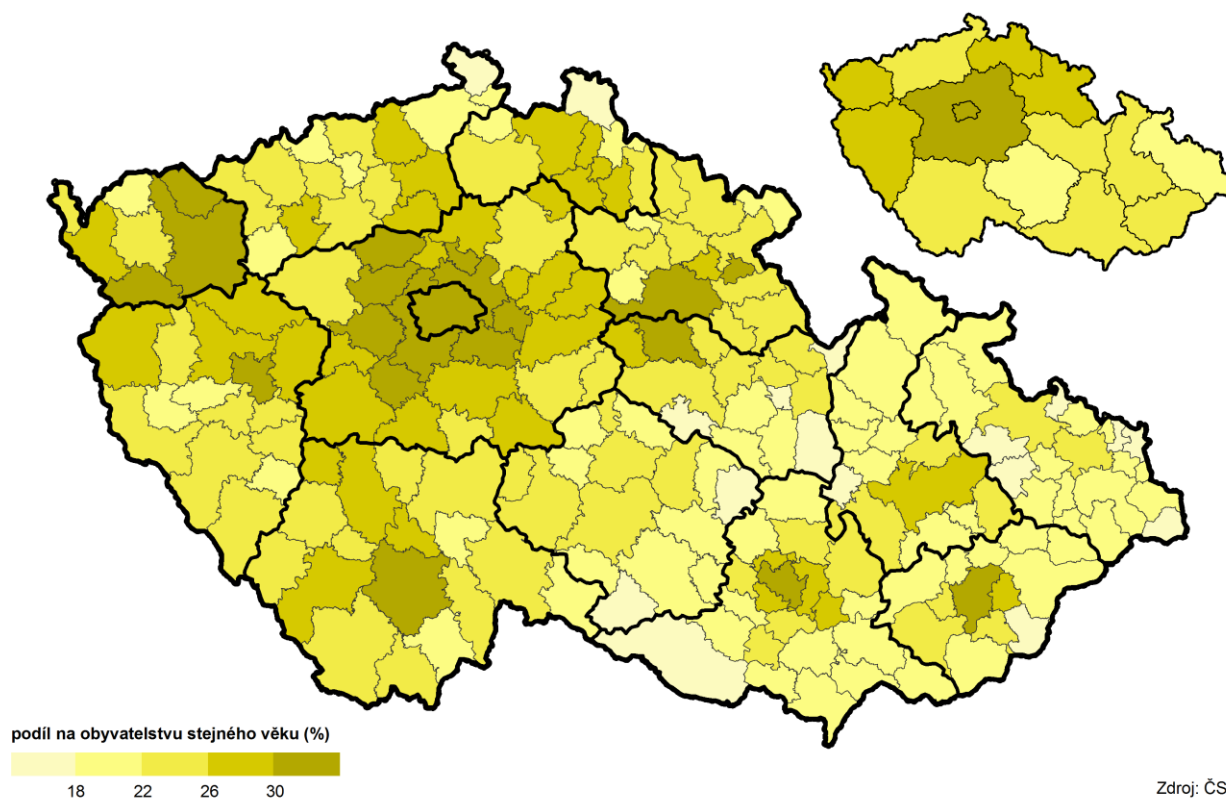
Tab. 2.6 Zaměstnaní podle nejvyššího ukončeného vzdělání, pohlaví a věku v Ústeckém kraji

Zdroj: SLDB 2011

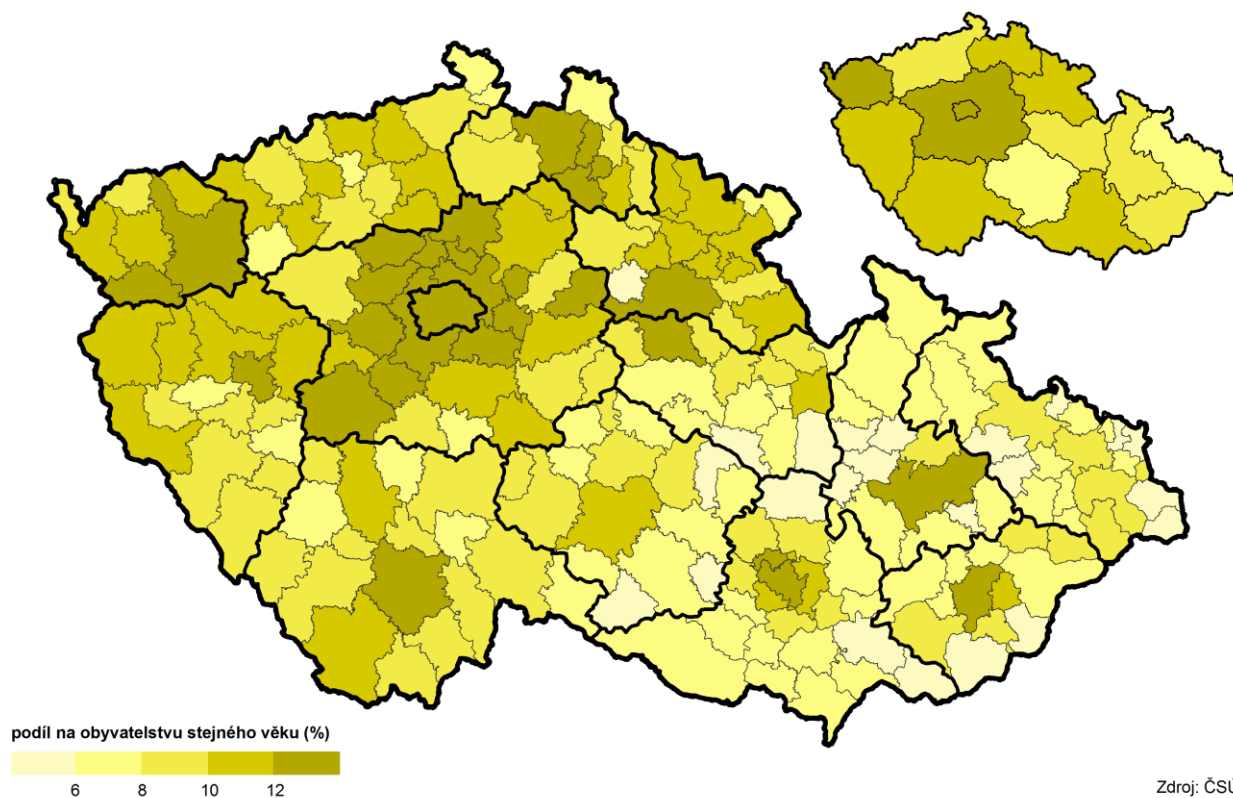
	Zaměstnaní			v tom podle pohlaví					
	celkem	60–64	65 a více	muži			ženy		
				celkem	60–64	65 a více	celkem	60–64	65 a více
Počet obyvatel	325 987	14 245	5 797	177 710	9 761	3 532	148 277	4 484	340 232
v tom (%):									
bez vzdělání	0,2	0,2	0,4	0,2	0,2	0,1	0,2	0,4	0,0
základní vč. neukončeného	8,9	9,8	10,6	7,7	8,4	5,5	10,3	12,7	0,1
střední vč. vyučení (bez maturity)	39,4	40,3	28,8	46,6	47,4	31,9	30,8	24,8	0,2
úplně střední (s maturitou)	33,8	27,8	27,2	30,1	24,3	27,4	38,3	35,3	0,2
nástavbové a vyšší odborné	4,7	5,6	8,2	3,1	4,0	7,8	6,5	9,2	0,1
vysokoškolské	12,2	15,4	23,8	11,5	14,9	26,5	13,2	16,5	0,1
nezjištěno	0,8	0,9	1,1	0,8	0,8	0,7	0,7	1,0	0,0

Zaměstnanost seniorů v Ústeckém kraji ve věkové skupině 60–64 let v přepočtu na počet obyvatel stejného věku (23,5 %) a 65 let a starších (9,7 %) byla v porovnání s ostatními kraji šestá nejnižší. Nejvyšší zaměstnanost seniorů 60–64letých byla v období sčítání v SO ORP Litoměřice (28,1 %), nejnižší pak ve správním obvodu Rumburk (17,1 %). Zaměstnanost ve věkové skupině 65–69 byla nejvyšší v SO ORP Ústí nad Labem (11,7 %), hranici 11 % překročila rovněž v obvodech Litoměřice a Žatec. Nejmenší zaměstnanost u osob 65–69 let byla ve správních obvodech Rumburk (6,5 %) a Podbořany (6,4 %).

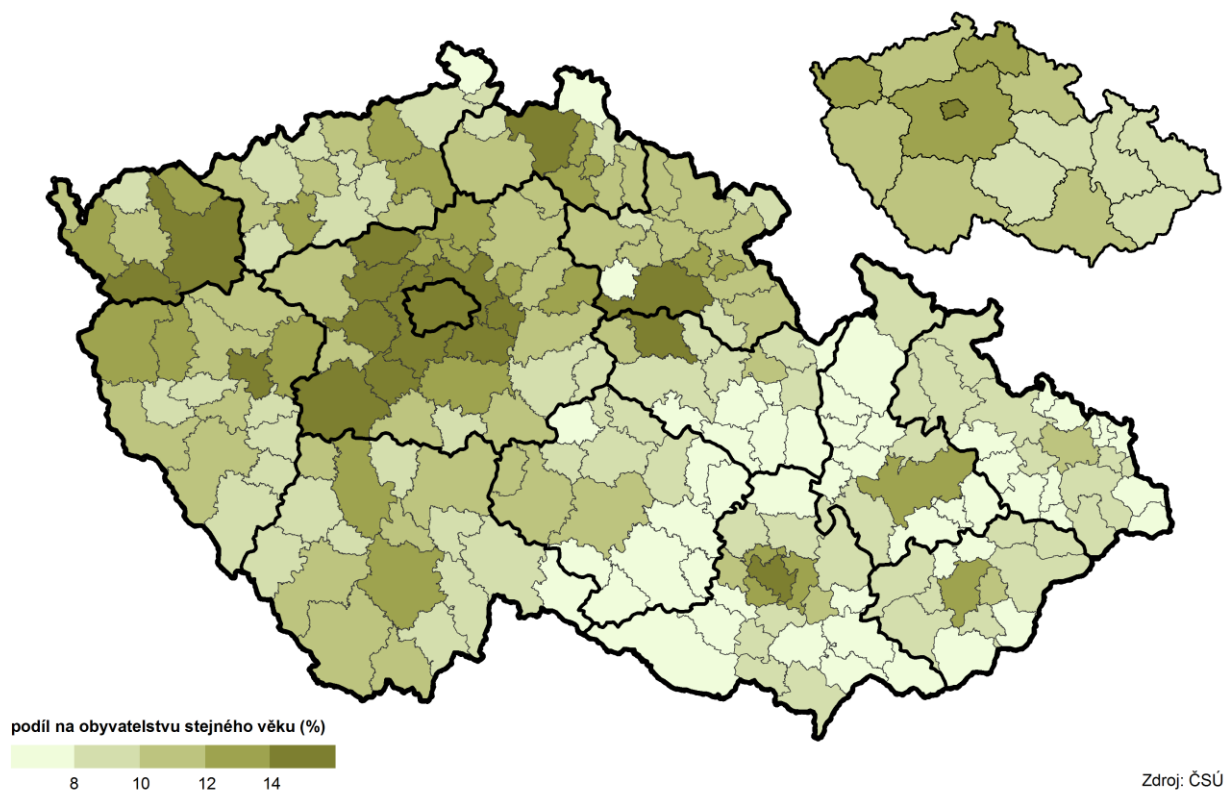
Zaměstnanost seniorů ve věku 60–64 let podle SO ORP a krajů podle SLDB 2011 (ze zjištěných hodnot)

Zaměstnanost seniorů ve věku 65–69 let podle SO ORP a krajů
podle SLDB 2011 (ze zjištěných hodnot)

Pracující důchodci ve věku 60–69 let podle SO ORP a krajů
podle SLDB 2011 (ze zjištěných hodnot)

Podíl pracujících důchodců v obou uváděných věkových skupinách (v předchozím a následujícím kartogramu) byl v porovnání s ostatními kraji šestý nejnižší. Nejvyšší podíl pracujících důchodců v obou věkových skupinách se nacházel ve správním obvodu Litoměřice (12,3 % ve věku 60–69 let, 5,7 % ve věku 65 a více let). Nejnižší podíl pracujících důchodců ve věkové skupině 60–69 let byl v SO ORP Rumburk (7,2 %), ve věkové skupině 65letých a starších se nacházel v ORP Podbořany (2,7 %).

Pracující důchodci ve věku 65 a více let podle SO ORP a krajů
podle SLDB 2011 (ze zjištěných hodnot)

